

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. za četr leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu. — Ustanovniki in deležniki tiskov. društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo. neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

Prijazen opomin „Gospodarjev“.

Le še eden list in prvemu četrletju je konec. Ker so pa nekteri naročniki le za četr leta se oglasili, jih prijazno opominjamo, da ponovijo brez zamude svojo naročbo, ker imajo le naročniki pravico do lista, „Gospodar“ pa ne more škode trpeti, da bi se tudi tiskal za tiste, o kterih se ne vé, ali ga hočejo še dalje ali ne? Mnogo jih še tudi naročnine ni poslalo. Te pa posebno prosimo, da pogledajo spredej na ceno, da se ne bo, kakor se mnogokrat godi, premalo poslalo. Zaupamo, da bode vsak zvesto plačal, kar je še na dolgu.

„Gospodar“ bi še z večim veseljem in boljšim uspehom delal, ko bi se jih še več v drugem četrletju na-nj naročilo. Kdor koli tedaj zamore kaj pripomoči, naj prigovarja sosedom in prijatlom, da si ga naroče.

O pre naredbi srenjski zadev.

II.

Srenjska opravila so dvojene vrste: izročena ali naročena in samovlastna opravila. Eno kot drugo treba je dobro poznati. — Kakor mora vsak posamezni človek namen države pospeševati s tem, da plačuje davek in opravlja razne službe, n. pr. kot vojak ali uradnik itd., tako zamore državna oblast tudi po vsej pravici od posameznih občin terjati, da se udeležujejo pri izvrševanju javnih opravil. Ta udeležba zove se izročeno področje (übertragener Wirkungskreis.) Ume se pa samo ob sebi, da mora država po svojih organih javno upravo sama v rokah imeti, ker se od občin več terjati ne more, kakor da državni oblasti pri izvrševanju javnih poslov pomagajo.*

Pomagale so tudi od nekdanj srenje izvrševati vse javne posle. Skrbele so za varnost osebam in imetku, v tem koje gosposka v rokah imela policijsko upravo; naznanjevale so gosposkam prestopke postave za službeno preiskavo; izvrševale so, kar se jim je od gosposke posebno naročalo, o teh in drugih rečeh gosposkam poročale; posredovale, kadar je gosposka po raznih srenjah kaj opraviti imela. Pri vseh teh in enakih rečeh je večjidel župan vse opravil, srenjski odborniki niso imeli kaj pri tem opraviti. In županom ni bilo treba sestavljati zapisnikov, ampak se je večjidel vse ustmeno dognalo. Konečno pa takih stvari ni razsodil župan nego gosposka, ki je v to poklicana, da pravico sklepa in sklenjeno pravico tudi brani.

K vsemu temu toraj ni bilo treba ne posebnih pisarij, niti ne posebnih duševnih in denarnih moči; uredni posli so se naglo in cenó vršili. In ker so srenje po dotičnih županih pogostoma z gosposko v dotiki bile, so se tudi po najkrajšem potu soznanile s postavami in javnimi naredbami. Oče župan je imel neko posebno veljavo pri srenjčanih, kar je storilo, da je njegova beseda več opravila, kakor zdaj dolgi uradni ukazi na papirju. Iz druge strani je pa gosposki ložje bilo postave izvrševati, ker je s srenjami v vedni dotiki bila in krajne okolščine natanko poznala.

Novejše postave (§. 25. srenj. reda) so obdržale vse to, kar je že nekdanj spadalo v področje izročnega poslovanja, ali vse to je zdaj veliko težje postalo. Po samovoljnem združenju prejšnjih samostalnih srenj v večje srenjske skupine, in ker so prejšnje gosposke srenjam se odmaknile in njih posli srenjam v lastno upravo se izročili, je postala vsa uprava veliko težja in — dražja.

Država brez Boga.

(Pravlica.)

Bila je doba, ko so si ljudje pomagali s tem, kar je zemlja sama ob sebi rodila; živili so se ob želu in drugih tolstih natornih stvarih. Pride pa, kakor pravlica poveda, k ljudem iz tujega mož po imenu Ozir in jim reče: „Za človeka bi se boljše hrane našlo in težko bi ne bilo, pripravljati si je; skrivnost vam hočem razodeti, zato sem prišel k vam.“ In pokazal jim je skrivnost ter obdelal vpricho njih zemljišče in potem jim naročil: „Glejte, tako storite tudi vi; vse drugo opravi vpliv z nebá.“

Setev poganja kal, raste in dozori; ljudje so bili veseli lepega pridelka, so delali tako naprej z najboljšim vspehom. Toda kmalu se ljudje dela naveličajo, češ, da je prepriprosto; drugim je zopet solnce na polji preveč pripekalo, še drugim so bili vetrovi nadležni in premembe vremena in letnih časov. „Hajdimo“ — tako sklenejo — „postavimo krog zemljišča zidovje, pokrijmo ga z velikim obokom (velbom), in v hladni senci obdelujmo potem zemljo, pa bo! Vpliv nebá ni menda tako silno potreben, in če se ga enkrat odvadimo, ga tudi več želeli ne bomo.“ — Pametnejši so pa dejali: „Ozir je bil moder učenik ter je pustil nebo odprto, rekoč: To storite, drugo pa opravi vpliv z nebá!“

„Ej“ — rekó drugi — „to je Ozir naročil zato, da se enkrat poljedelstva lotimo; zdaj, ko smo v stavbarstvu že tako velik napredek storili, lahko vpliv z nebá pogrešamo; če pa že komu to v posebno tolažbo služi, lahko na obok nebó namalamo!“ Tako storijo. Zemljišče obdajo z visocim zidovjem, razpnejo ličen obok, nánj pa namalajo nebó. — Ali setev noče storiti. Orjejo, gnojijo, vlačijo in se trudijo desetkrat več od poprej; toda zemlja noče roditi — kljub namalanemu nebu in kljub temu, da so ljudje proti solncu, mrazu, rôsi, vetrovom in deževji zavarovani bili. Pametnejši pa, katerih glas se ni poslušal, so rekli: „Prav vam je; brez vpliva z nebá — zemlja sadú ne da!“

To je podoba novošegne, brezbožne države! Novodobnim politikarjem mrzi vpliv z nebá, oni hočejo državo osnovati po svoji glavi; obdali so toraj državo z visocim — papirnatim — zidovjem brezštevilnih postav, so razpeli nad njim umeten obok, ki ne pušča nebeške luči skoz in dejali: „Le pogumno naprej; ne bo dolgo, in pogrešali bomo čisto lahko vpliv z nebá! In če se ljudstvu odmakne vera, cerkev in večnost, se bo kmalu vseh teh reči odvadilo in ne maralo več za nje. To vse je sicer bilo potrebno, da so se države osnovale in ljudstva strahovala; zdaj so pa države tako mogočne in vsestranski napredek tako silen, da čisto lahko podpora od vzgor pogrešamo. Če pa že kdo hoče, mu namalamo na državni strop nebó, to je: strahopetneže

potolažimo, rekoč: Sej mi krščanstva nočemo zatreti!“ — Tako delajo novošegni politikarji višje in nižje vrste. In vspeh? Državniki, ministri, poslanci in premnogi politikarji in zaslepljene trume ljudi delajo in skušajo na vse strani, toda kljubu strašanskemu poganjanju in raznovrstnim iznajdbam nemajo države brez Boga vspeha; povsod hudo biije, dolgovi, in — ogoljene trume ljudstva, ki spričujejo na ves glas resnico Ozirijevih besed: „To storite Vi; kar pa Vi ne morete, to prepustite vplivu z nebá, vplivu sv. vere in sv. cerkve in pa — milosti Božje.“ (Po „Volksbl. f. Stadt u. Land.“)

Cerkvene zadeve.

Zgodovina lavantinske škofije.

Lavantinsko škofijo je ustanovil solnograški véliki škof Eberhard II. 10. maja leta 1228. Že tedaj je omenjeni ustanovitelj za stolno mesto lavantinskemu škofu bil odločil mestice sv. Andraša na Koroškem v lavantinski ali labodski dolini; zatorej se je škofija tudi od nekdanj imenovala lavantinska ali labodska škofija.

Bila je pa izprva ta škofija ali vladikovina le mala, kajti je obsegala samo sledeče župnije (fare) in cerkve, namreč na Koroškem: 1. stolno cerkev sv. Andraša v Labodski dolini, 2. Laboto z njenimi kapelami, in 3. spodnji Dravberg; na sedanjem Štirskem pa: 4. župnijo sv. Jurja na Remšniku, 5. župnijo sv. Florjana za Laznico z njenimi kapelami, 6. kapelo sv. Petra poleg Limberga v sulmski dolini, 7. kapelo sv. Martina tudi v sulmski dolini in 8. kapelo „Suessenteller“ ali sv. Andraša v Suselji (Sausal).

Le 8 duhovnij je tedaj izprva lavantinska škofija štela. Ali sčasoma se je pa bolj in bolj razširila. Že v 14. stoletju je tej škofiji pridružena bila tudi Marbeška župnija s svojimi podružnicami. Še bolj razširjeno najdemo vladikovino v 17. stoletju. Da se sprevidi, kako in kod je ona tačas že razširjena bila, hočemo tu naštetii vse župnije in cerkve te škofije, kakor jih zaznamovane najdemo v listinah leta 1655. Te župnije in cerkve so:

I. Na Koroškem:

1. Stolna cerkev sv. Andraša v labodski dolini s svojimi podružnicami: a) sv. Janeza Krst. v Beli (in Poellae), b) sv. Jurja na Lomu, c) sv. Ožbalda v Schönwegu, d) sv. Margarete v Čretu (in Schrieter), e) ss. Florjana in Pongracija v Koljnici, f) sv. Jakoba, g) ss. Filipa in Jakoba in h) sv. Martina v Fischeringu. — 2. Župniška cerkev sv. Marije Device v Rojah s kapelo sv. Roženkranca in s podružnicami: a) ss. Janeza in Pavla v Jaklinu, b) sv.

Urha poleg Mosern ali pri Hodinji (an der Goding), c) sv. Lorenca v Germersdorfu in d) sv. Sebastjana v Sibendingu. — 3. Cerkev sv. Urbana v Radebnu. — 4. Župnija sv. Jurja pod Kamnom (sub lapide). 5. Župnija sv. Martina v Gradnici (in der Graenitz) s podružnico Matere Božje v Bistrici (in Pustritz). — 6. Župnija Matere Božje v Laboti (Lavamünd) in nje podružnice: a) sv. Janeza Krst. v trgu, b) sv. Jakoba pod Vranjoj pečjo (sub Rabenstein), c) sv. Lamberta, d) sv. Magdalene, e) sv. Marka v Etendorfu, f) sv. Lovrenca, g) sv. Križa v Amersdorfu, h) sv. Ožbalda poleg šent Pavla, i) sv. Neže v Podgorji in k) sv. Pongraca v Wunderstätten. — 7. Proštija sv. Janeza Ev. v spodnjem Dravbergu s podružnicami: a) pri sv. Janezu Krst. na Ojstrici (in Kyenberg), b) sv. Duha na Ojstrici, c) sv. Lenarta v Bičji (in Witsch), d) sv. Vida v trgu, e) sv. Sebastjana pod Dravbergom in f) sv. Helene v Veliki. — 8. Župnija sv. Janeza Krst. za Gorčico ali pod mostičem, vdružena Draverski prošnji, in nje podružnice: a) sv. Mihaela v Jezeri (in Gessering), b) sv. Jere v Beli (Poeling), c) sv. Dioniza v Železnem (in Seelissen), d) sv. Magdalene v Breslici (in Friesslizen), e) sv. Lorenca nad Šent-Janžem, f) sv. Urbana na šent-Janški gori, g) sv. Jurja za Krko in h) sv. Petra. (Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

O vinstvu,

ali kako se vino v kleti oskrbuje.

(Spisal Franjo Jančar.)

Kako se sodi nalivajo?

Že iz zgoraj povedanega je različnost mošta očitna. Ni torej prav, ako bi se sodi zaporedoma napolnjevali z moštom, ko začjenja po cevi v kad teči. Po takem bi tudi vino bilo v vsakem sodu jako različno, in ni ga lahko med ljudi spraviti; saj kupec bi veliko ugovarjal. — Ker se po priliki itak že vé, koliko bo sodov napoljenih od grozdja, kterega se je do poldne do neke številke natrgalo, se zamorejo torej tudi sodi že iz začetka nalivati, ako je kad premajhna; in sicer se vlije v vsak sod kakih 10 do 12 škafov od prvega mošta; od drugega mošta pa, ki priteče po zgotovljenem drugem košu v kad, se vlijejo v vsak sod le 4 škafi. Tako je sedaj v vsakem sodu 14 do 16 škafov mošta; mora se pa vselej od prvega sode zaporedoma nalivati, a ne zdaj v tega zdaj v unega; inace spet ne bi bilo v vsakem sodu jednako vino. Od tretjega koša se pusti ves mošt v kadi, kakor tudi tisti, ki ima še od ostalih treh košov priteči; potem še le se napolnijo sodi porredoma do dva palca pod piliko; drugače bi mošt izmetaval, in ga veliko v zgubo šlo, ko začne

vreti, tako pa pod se meče, ko vre. Vendar se je tega bolj držati v prvem pretakanji, ktero se godi prihodnjo noč ali drugo jutro. Tako pri sodih, ki držijo 5 avstr. veder; škafi pa naj so srednje velikosti, kteri se tudi lože vzdigujejo.

Rudeče vino.

Govorili smo že o sladinu, in ob kratkem povedali, kako se dela; naj se torej tudi rudeče vino v misel vzame in pové, kako se dožene. Rudeče vino se naredi, ako se rudeče grozdje ali tudi modro in črno pusti nekaj časa stlačeno na tlačilnici; še bolj pa je stlačeno grozdje v kadi ali kakem razdnitem sodu stati pustiti, in ga večkrat dobro pomešati, ter vselej sod ali kad dobro pokriti, inace bi se izhlapilo. Ako je za to posebna kad ali sod, ki ima nad stlačenim grozdem za se luknjast kolobar, skozi kterega samo mošt vstaja, je tim boljše. Zgoraj se sod, v kterem se rudeče vino dela, s posebnim pokrivalom pokriva. Kedar se mošt že dovolj rudeč kaže, se v drug sod pretoči; ostalo pa navadno stlači in porabi.

Črno vino.

Črno vino se na isti način nareja kakor rudeče; treba pa je stlačeno grozdje dalje pustiti v sodu in ga tudi večkrat pomešati. Od modrega in črnega grozdja se črno vino najbolje naredi. Le od mehulj dobi vino rudečo ali črno barvo; sicer pa tudi to le belo ali nekaj bolj visoke barve vino dá, kedar se navadno stlači. — Včasi se črno vino 14 dni do 3 tedne kuha in meša. Od zgol črnega grozdja pa se tudi v 8 dneh že sčrni. Toda trpeče ni ne rudeče niti črno vino, in ga je skrbno pretakati, ali v krajšem času povžiti.

Dišeče vino.

Tako vino se pridelala samo od malega rivčeka, od muškarnega grozdja in dišečega traminca; toda kakih 48 ur je treba stlačeno grozdje na tlačilnici pustiti, še bolj pa v zgoraj omenjeni kadi ali sodu. Oskrbuje se na isti način, le tako dolgo ne. Od mehulj, ki imajo dišavo v sebi, se je mošt navzame. Združgano grozdje se potem stlači in sod nalije. 20 bokalov je zadosti od tega dišečega mošta ali vina drugemu nedišečemu vinu priliti, ktero je v sodu peterih veder, pa bo vse dišeče.

Opazka. O drugih umetnih vinih ne bomo govorili, ker ne spadajo v naš predmet, in ne v navadno kletarstvo, o kterem tukaj govorimo. Tudi o popravljanju pokvarjenih vin ne moremo obširno govoriti, kakor tudi ne o prenašanju vin; ravno tako preskočimo vse umetne pripomočke, ker nam jih ni treba, če tako vino oskrbujemo, kakor nas skušnje učijo, in vinska narava dose-daj spoznana tirja. Zato se podamo k najpotebnejšemu in najgotovejšemu pomočku,

ki vse druge prekosi. Kdor se po tem skrbno ravna, kar smo dozdej povedali, bo gotovo vselej zadovoljen z domačim vinom, naj že je kakoršnega koli leta: dobro ali slabo; in ta pripomoček je: pretakanje.

Krompir po Gülihovem načinu saditi.

Že lani smo o tem pisali, pa tudi nekaj poskusili, le da je človek, ki nam je pri sajenju pomagal, na jesen potem čisto pozabil posebej izkopati ta krompir, da se vidi razložek med tem in onim, po starem kopitu sajenem. Taka je, če ni vrednik gospodarskega lista sam kmetovalec, marveč se mora le na druge zanašati.

Čeravno pa lastne skušnje prikazati ne moremo, hočemo vendar zopet zdaj, ko se bliža čas krompir saditi, to stvar svojim rojakom živo priporočiti. Sklicujemo se na izvrstne skušnje, ki jih je lani g. Lovro Mencinger Golski v „Novicah“ list 38 razglasil ter ob enim poduk v „pratiki“ popravil, da ga zdaj res vsak kmetovalec lahko ume in dela po njem. On sam je krompir po tem načinu sadil in saditi svoje sosede učil, in vsi so dosegli lansko leto izvrsten pridelek.

Naj podamo pred vsem poduk, kako po Gülihovem načinu krompir saditi? Posnet je poduk iz lanske „pratike“, kakor ga g. L. M. v „Novicah“ popravlja. Način je ta-le:

1. Sadi se naj samo cel krompir in to s popkom na kviško;

2. gnoj se naj tako položi, da ga (poznejše) korenine krompirjeve dosežejo, pa tudi tako, da mladi krompirčeki ne pridejo ž njim v dotiko (po tem takem se nasuje čez in čez na gnoj barem za prst na debelo rahle prsti. Vredn.);

3. ako se sadi debel krompir, mora vsak imeti 2 do 2¹/₂ čevlja na dolgo in ravno toliko na široko; pri drobnejšem krompirju pa zadostuje po 1 do 1¹/₂ čevlja saksebi;

4. sadi se naj tako, da krompirjeve korenine ne pridejo v dotiko z vodo v globini, ampak nekoliko više kakor je dno razora;

5. kadar se stebela doli okrenejo, naj se pazi na to, da vsako steblo ima svoj lastni prostor;

6. bolni krompir naj se nadomesti brž ko je mogoče s krompirjem, ki se je pridelal iz semena.

Ugovarja se temu sajenju posebno to, da preveč zemlje in preveč truda potrebuje. — Na prvi pogled se človeku res dozdeva, da 2¹/₂ čevlja na dolgo in 2¹/₂ čevlja na široko je res sila veliko, in da gospodar, ki ima malo zemlje, se tega sajenja kar prijeteji ne more. — Gülich pa pravi, da ta ugovor je le zmota. Kdor je že krompir sadil, vé, da od 4 do 6¹/₂ štirjaških čevljev prostora za debel krompir nikakor ni preveč prostora, skor bi se smelo reči, da ga je še premalo, da se stebela s perjem morejo razrašati in rasti, kakor je treba, ne pa steblo v steblo

tiščati. Poglejte le žito, kako klavreno raste, če je preveč gosto sejano. Zato so Belgijanci — mojstri kmetijstva — že davno sprevideli, da je bolje žito tako saditi, da se zrno za zrnem v luknjico primerno saksebi sadi, kakor pa da ga po navadni šegi sejemo.

„Z drugimi besedami bi se reklo“ (pravi g. L. Mencinger): „Sádimo celi zdravi krompir (dober je tudi droben) tako plitvo, da ga deževna ali močvirna voda nikdar ne doseže; tako redko, da se dobi zadosti prsti za nasipanje, pri nasipanju se pa naj med delom krompirjevec (stebela) razprostuje navzdol čez grob, da deževje v razore odteka, ne pa po steblih na seme v zemlji. Po tem ravnanju ima krompir zadosti rodovitne prsti pod seboj in nad seboj, ter ostane v vlažni zemlji vedno na suhem“.

Dopisi.

Iz Vozenice. (Konec.) — Ono društvo je posnema nemškega društva sekovske škofije, se vé, da le v majhnem okviru in dosedaj se še ob marsikterem napotku spodtika. Nekteri tré in to po pravici, da denar nabirati na kupe, hranjevati v denarnici ali izposojevati, ter še le obresti obračati v pomoč, je to reč, ki se pri malem številu duhovnih naše škofije v primeri graške ne bo dala tako brž izvršiti, da bi se bilo nadejati v kratkem izdatne pomoči. Naj bi se pa tudi v nekterih letih potrebnega denarja nabralo, odpadlo bo marsikaj na dačo, in kdo nam je porok, da ga denes ali jutre ne pograbi, ker posebno duhovništva premoženje varno ni nasilstva. Drugo, kar namenjeno početje zavira, je, da pogrešamo potrebne složnosti in zaupa, ki sta se pri duhovništvu, v marsikterih sitnih slučajih samemu sebi prepuščene, nekoliko zmajala. To je resnica, ki se ne dá več prikrivati, ktere pa tukaj obširneje razkladali ne bodemo.

Bolj naravna in hitreja bi bila pomoč, ako se na podlagi vzajemne ljubezni in krščanskega usmiljenja osnuje društvo, ktereга udje bi vsako leto po svoji zmožnosti plačevali nekoliko goldinarjev (500 duhovnikov poprek vsak deset ali vsaj pet goldinarjev na leto bila bi lepa pomoč*). Ta letni donesek naj bi se koj razdelil med najpotrebnejše; po takem bi bili vsi duhovni skupej živ zavod brez vsakterih stroškov ali dač, in pomoč bi bila lahka, hitra in zdatna. Slovenec sploh je dobrega srea, kar ima rad dá, pomagati svojemu bratu; toliko več bi se to spodobilo slovenski duhovščini, da si kot bratje med seboj pomagajo in kažejo ljubezen v djanju.

*) To bi dalo na leto 2500, k večjemu, ko bi vsak 10 gld. plačal, kar pa nikdar ne dosežemo, bilo bi 5000 gl. Pri splošni razdelitvi bi pač malo prišlo na véliko število potrebnih. Vredn.

Še drugače bi se dalo tu in tam pomagati; nekatere cerkve so namreč premožne in dobivajo vsako leto več, kakor potrebujejo. Ali bi ne bilo mogoče pri takih cerkvah dušnim pastirjem iz cerkvene blagajnice na leto vsaj nekaj plačevati, namesto denar kupičiti, o katerem se ne vé, v ktere roke da prej ali slej pride. Kdor altarju služi, naj tudi od altarja živi; po tem svetopisemskem načelu naj se denar obrača popred tje, kamor gre, kakor cerkev in božje pravo terjaja. Bog daj, da bi se v dotičnih duhovniških krogih kaj storilo za duhovništvo na selih, ki ima v pastirjevanju največ truda in trpljenja; delavec je vreden svojega plačila, da treba ne bo za Stremayerjeve groše beračiti, kateri itak niso potrebnim namenjeni in jih tudi ovi ne dobijo.

Opazka vredništva. Razglasili smo ta dopis, ker se nam dobro in potrebno dozdeva, da se način, kako duhovnikom pomagati, od več strani javno razpravlja. Pri tej priliki povemo odkritosrčno, da se nam najkrajša in najprimernejša pot do vzajemne pomoči ona dozdeva, ktere se držé založnice. Vsak ud ima pravico do pomoči, ter zamore v vsakem slučaju proti dovoljnemu poroštvu dnarja v zajem dobiti, v tem mu pa obresti od vložnine tekó naprej ter ima tudi vsako leto svoj gotovi delež (dividendo). Želeti je, da se še drugi v tej zadevi oglasijo, preden se društvena pravila določijo.

Iz Trbonj, 15. sušca. Nemškutarški naš predstojnik, kteremu je „der Freimüthige“ politiški evangeli, se med tukajšnjimi gorjanci za nemčurstvo na vse kriplje poganja, svoje dolžnosti kot občinski predstojnik pa zanemarja, kakor se vidi iz naslednjega. Nedavno bil je obče spoštovan mladenič zaradi nemarščine našega predstojnika kaznovan. Bil je mladenič pretečeno jesen pozvan na vojajske vaje, pa predstojnik je zanemaril poslati dotično naznanilo mlademu vojaku, kateri po takem ni zvedel časa onih vaj. Na odgovor poklican se je opravičeval s tim, da naznanila dobil ni, dasi je večkrat o njem popraševal. Tudi brat vojakov, ki je občinski svetovalec, ni zvedel ničesa o tem. Predstojnik se je rešil z dolgim jezikom, vojak je pa bil obsojen z odlokom: „Bataillons-Kommando Cilli 17. Febr. Nr. 219“. Ne čudite se, da je slovenski mladenič naznanilo kazni sprejel v nemščini od okr. glavarstva Slovenjegraškega, ter si ga moral tolmačiti dati od drugih. Omenjeno glavarstvo tudi sploh slovenske vloge nemški rešuje, zopet dokaz, kako vse od visokega glavarja do beriča spoštuje §. 19.

Iz Celja, 12. sušca. (Obletnica bratovšine sv. Cirila in Metoda pri sv. Jožefu.) Pri najlepšem spomladanskem vremenu se je 9. dné t. m. na svetek ss. Cirila in Metoda mnogo vernih zbralo k sv. opravilu, ktero so mestni gospodje opravljali. V predigi tema svetnikoma v čast jo je g. govornik dobro pogodil, ko je iz življenja slavjanskih apostolov dokazal, da mora,

kdor hoče svojega učenca ali ljudstvo prav zdatno in z dobrim uspehom podučevati, govoriti ž njim v njegovem maternem jeziku. To je živo občutil kralj moravski Rastislav, ki je l. 862 prosil cesarja Mihaela v Carigradu, naj mu pošlje zanja krščansko ljudstvo učencikov, ki so slovanskega jezika zmožni. — To sta živo občutila tudi za ta sveti misijon namenjena apostola, torej je njiju prvo delo bilo, da sta učila narod po slovanski pisavi (cirilici) čitati in pisati, ter sta z narodnim učnim jezikom v kratkem času več opravila kakor mnogo poprejšnjih pastirjev, ki niso narodnega jezika prav umeli. S tem sta blažena apostola naša sv. veri in tudi književnosti čvrsto podlago dala, in njima se imamo zahvaliti, da se ni naš narod že zdavno potopil v navalih nemščine, ki je v slovanske pokrajine na vso moč pritiskovala.

Kakor so pa že tačas Nemci pisano gledali in ovajali naša blagovestnika, tako tudi zdaj naši nasprotniki slov. duhovščino, ki se istih načel drži, sovražijo in ovajajo, če ne v Rimu, pa na drugih mestih, kjer začasno nemškutarjem pšenica cvete. Tem zaslepljenim narodnim nasprotnikom pomagajo mnogi slovenski roditelji, ki tiščijo s svojimi otroci le v nemške šole, v kterih se vzrejajo polovičniki, ki ne umejo ne enega ne drugega jezika prav, kterim se že v mladih letih zađuši eden najlepših čutov človeškega srca: ljubezen do domovine!

Braterna sv. Cirila in Metoda, po rajnem škofu Slomšekcu l. 1852 vpeljana v blagi namen, da izprosimo svojim slovanskim soplemenikom po Ruskem, Turškem in tudi v Avstriji milost povrnjenja v naročje sv. kat. cerkve, šteje od lani (16.810) lep prirasek novih udov 17.092, posebno iz Kranjskega, veliko menj pa iz Štajarskega. Tukaj duši od ene strani nemškutarija narodno zavednost, od druge strani pa razdeva liberalizem vse verske podlage: treznost, zmernost, poštenost in — ponižnost. Kaj bodo razbrzdanci, pijanci in pijanke, kterih je kot listja in trave, ker strahú menjka, kaj bodo ti razkolnikom za dar sv. vere prosili, ko je sami — premalo imajo. Da se nas Bog usmili!

Iz Slovenjega Gradca, 16. sušca. (Oj zlata mi avtonomija!) „Od leta do leta postajajo naše okrajne ceste slabeje, promet pa nezmerno trpi. Če človek strašanske stroške, ki jih ceste zdaj stanejo, in pa njih stan primerja s stroški in stanom cest pod upravo politiških uradov, se sme po vsej pravici reči, da je politiška gosposka s tretjinko stroškov brez vse primere več opravila, kakor se zdaj s trikrat večimi stroški opravi. Posebno trpi v teh okoliščinah obertnija, da je groza!“

Tako se je pritoževal eden največjih obertnikov našega okraja in pritožba je vseskozi opravičena. Okrajna cesta n. pr. iz spodnjega Dravberga do cesarske ceste proti Celju je mesece dni sem tako slaba bila, da se skoro ni moglo več

po njej voziti. In vendar se toliko denarja za njo v račun stavi! Malo je res krajev, od kodar bi se ednake pritožbe ne čule; pa vse nič ne pomaga. Naj so naprave, ki so se za čas liberalnega gospostva vpeljale, še tako slabe in ljudstvu na kvar, se vendar ne odstranijo, marveč životarijo naprej, dokler ne bode ves blagostan popolnoma zatrt.

Na Dunaji pa — ne vedó nič bolj pametnega, kakor da liberalno pritiklino božajo ter ji pustijo delati, kar se ji poljubi. Se vé, da so si ljudje sami po mnogih krajih krivi, da se tako slaba godi. Ko ne bi nemškutarski duh jih begal, bi ne bi Seidl'ni, Brandstetterji, Janeschitzi itd. med ljudskimi zastopniki posedali in števila nemških liberalnih ustavakov pomnoževali, bi pa tudi ne bi toliko nepraktičnih postav imeli, ki obkladajo ljudstvo z groznimi davki, ne koristijo pa čisto nič, marveč delajo veliko kvara v duševnem in gmotnem oziru. Zdaj še pa — direktne volitve, ki napelavajo nemčurskim liberalcem vodo na mlin; — na gute Nacht!

Iz Vuzenice, 12. sušca. („Nemčurska delteljica.“) Tri možiceljni, kovač, krojač in čevljar, ki že od nekdanj zvonec nosijo, so pri nekem posebnem shodu sklenili poslati prošnjo do knezoškofijstva proti prvemu kaplanu, ki nikako po njihovem okusu ni, ker se ž njimi pajdašiti noče. Hujskali so po ošterijah tudi kmečke ljudi proti njemu, toda zastoj. Stari pregovor veli: „Povej mi, s komur se pajdašiš, in povem ti, kdo da si“; po besedah tega pregovora ni težko značaja teh mož zaznamnjati. Prvi pridno prebira frajmararskega „Dorfbote“, kterege skuša tudi drugim pivcem v prid obrniti ter jim vse psovanje proti katoliškej cerkvi, kolikor ga v listu nahaja, razlaga, kolikor pač nemški sam umé. To, mislim, je živo ogledalo njegovega značaja in mišljenja. Krojač pa časti staro graško teto, ter iz nje srka svojo modrost; tretji pa, ki ničesa ne ume, samo posluša, kar mu ona dva prebirata in tolmačita iz svojih evangeljev. Tako zajemajo nemčurji svojo omiko in učenost iz brezverskih nemških kaluž in kužijo čisti zrak po mili slovenski domovini. —

Za poduk in kratek čas.

Peter Dajnko.

(Konec.)

Ko je pokojni Dajnko blizo 17 let v Radgoni deloval, so ga zavoljo jegovih sposobnosti in zaslug imenovali za župnika in dekana fare nemških križnikov pri Veliki-nedelji l. 1831. Nad 40 let so se trudili kakor priden delavec v vinogradu Gospodovem. Ni bilo ure ni trenutka, ne ponoči, ne po dne, da nebi bili pripravljene za spoved in druga pravila. Zjutraj, ko so še drugi spali, so že svoje duhovske molitve opravljali in

potem se v cerkev podali gledat, ako bi kdo spovedi želel. Marsikterokrat so si sami cerkev odprli, potrebne reči za sv. mešo pripravili, da so zamogli prej k bolnikom iti i. t. d. Dajnko so imeli kot dekan in šolski nadzornik veliko skrb, vendar so radi do svoje trde starosti v šolo katekizirat hodili; ni jim bila pot v Runečko šolo pretežavna, ampako so jo vsak teden naj manj enkrat obiskali in tudi domačo farno šolo oskrbovali. Izvrsten kateket so bili, da jim je malo enakih. —

Navadno so o nedeljah in praznikih pozno božjo službo imeli in po poldan zmiraj keršanski nauk. S keršanskim petjem so D. veliko veselje imeli. Sami so mnogo cerkvenih pesem zložili in jih farmanov naučili. Kako so starček polni veselja in solz radosti bivali med ljudstvom v cerkvi, kedar so se ljudje kake lepe pesmi naučili! Keršansko petje in znanost keršanskega nauka pospeševati, so prav pogostoma iz lastnega žepa darila kupili, da so jih pridnim pevcem in pevkam razdelili. Zato je Nedeljska fara slovela zaradi lepega petja in znanja kerš. nauka. Tolika marljivost in gorečnost za izobraževanje ljudstva ni mogla skrita in brez priznanja ostati, dasi ponižni gospod tega iskali niso. Že preč. sekovski knezoškof so Dajnka za duhovnega, lavantinski knezoškof pa za konsistorijalnega svetovalca in častnega korarja imenovali. Njih Veličanstvo, presvetli cesar, so jim vsled zaslug v cerkvi in šoli zlati križ s kronoj podelili. —

Na starost jim je previdnost odločila bolezen katero so voljno pretrpeli in še zraven kazali, kako da so zmiraj za božjo čast vneti bili. Kedar so le mogli, so prilezli v cerkev, se na kako klop naslonili in britke solze točili, tožujoč, da ne morejo več sami božje službe opravljati. — Umrli so kot starosta lavantinske duhovšine po dolgem trpljenji 22. svečana 1873. Slovesen pogreb 24. sveč., velika množina vernikov in 19 duhovnih bratov, med njimi preč. g. prošt Vošnjak, ki so jih pokopali, in č. g. župnik Fr. Krajnc, ki so nagrobno besedo govorili, — vse to je pričalo, da so bili pokojni gospod ljubljeneč farmanom in prijatelj duhovnikom. Fara nedeljska je zgubila pridnega pastirja in skrbnega očeta, duhovniki zvestega prijatelja in svetovalca, slovenski rod pa enega najstarejših pisateljev navejše dobe. Bodi jim obilno plačilo v večnosti za vse, kar so dobrega storili! — —

Naj lepši spominek so si rajni Dajnko sami postavili po svojih pisateljskih delih. Da so Dajnкови spisi za tedajni čas velike cene, ne more tajiti, kdor pisatelja nepristrano sodi. Dajnko je bil tačas skoro edini pisatelj za štajarske Slovence. Naj le vsak kritikar barem toliko stori v svojih okoliščinah in za svoj čas, kolikor je storil Dajnko, pa mu bo zgodovina hvalen spominek postavila kakor pokojnemu narodnjaku Dajnki. Omenimo naj pred vsem, da si je Dajnko v onem času, ko še slovenska obeceba določena ni bila,

svojo ustvaril, ki se Danjčica zove, in v kateri so nekatere njegovih knjig tiskane.

Spisal je Dajnko naslednje stvari: „Začetek učenja Slovenskega za one, ki so predaleč od šole.“ L. 1816. — „Evangelji na vse nedelje in praznike“ 1817. 1818. 1826. — „Knjiga pobožnosti.“ 1817. — 1824. — „Bukvice za odraščeno mladost“, 1819. Abecedna knjižica za slov. branje 1824. „Slovnica“, prav dobro delo. 1824. „Kmet Izidor“, nauki staršev do otrok. 1824. „Zgodbe sv. pisma“, 1824, 1826. „Opravila sv. meše.“ 1824, 1829. — „Nemško slov.-lat. slovar.“ 1826. — „Sto cerkvenih pesem.“ 1826. — „Veliki katekizem.“ 1826. — „Posvetne pesmi“, (poskusi Petra Dajnka) 1827. „Sv. križni pot“, 1829. — Molitve za kat. kristjane“, 1829. — „Bučelarstvo.“ 1831. — Razen drugih poznejših molitvenih knjig so naslednje precej razširjene: „Jezus, Marija in Sv. Jožef.“ 1857.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Zbornica poslancev je pretekli teden skoro v ravno tolika urah, kolikor Magjari dni za to potrebujejo, letni proračun dokončala. Milijoni se dovoljujejo brez vse obravnave, kakor da je denar — blato. Še sama „N. fr. Pr.“ se je nad to naglico ove dui spodtikala ter imenovala „majhno parlamentarno nepravilnost“, ker so ustavaki začeli sklepati o proračunu, preden so imeli v rokah natančno poročilo in pojasnjenje finanč. ministra. — Poročilo fin. odbora podaje to-le: Državnih stroškov je 391 milijonov in 786.552 gld.; dohodki so postavljeni na 386 mil. in blizo 761.000 gld. Med dohodke se pa tudi šteje nad 40 milij. dobitka od držav. imetka; to je pa: eden žep izprazniti, da je v drugem kaj, in ko se tudi to potroši, potem ni v nobenem kaj več. Kljub temu prelaganju iz enega žepa v drugega znaša še vendar primanjkljaj nad 45 in $\frac{1}{2}$ milijona! Odbor je pa precej samovoljno račun tako popravil, da je drž. dohodkom nad 15 milijonov več dodal (če bo le kdo te milijone tudi plačal?) stroške pa za 6 milij. znižal, tako da bi le nad 24 milij. primanjkljeja še ostalo. Po številkah, od odbora sestavljenih, bi bilo proti letu 1869 za 86 milij. stroškov več, v tem ko so prihodki le za 82 in $\frac{1}{2}$ milij. poskočili. To se pravi: vsako leto veliko več izdamo kakor pridobimo. Kako se pravi takemu gospodarstvu?

Ker so torej drž. poslanci tako nenadoma naglo letni proračun splastili, se bo drž. zbor, kakor vladne novine povedajo, že v polovici m. aprila skleniti mogel.

Odbor gosposke zbornice je načrt volilne preuredbe presodil in z nebistvenimi premembami proti 4 glasom manjšine sprejel. Po tem je pričakovati, da se bo v gosp. zbornici manjšina vsaj oglasila proti direkt. volitvam, čeravno nič ne opravi, ker se je pri nas liberalnost nemških usta-

vakov zvrгла v slepo pokornost proti vladi ter se vsemu pritrđi, kar ustavaška vlada hoče in počenja, naj si je še tako proti ustavi in zoper pravico dežel in narodov kakor ravno volilna preuredba.

Vse kaže, da bodo Poljaci odločno zanjprej s federalisti delali. Bili so njih najveljavniši zastopniki v posvetu državnopravne stranke na Dunaju ter se je doseglo popolno sporazumljenje v vseh bistvenih vprašanjih. Celó list „Čas“, ki je dozďaj pestoval neodločno vladino stranko poljskih poslancev, tirja, da poljski kolovodje odslej soglasno s federalisti postopajo. — Nad vsem tem se vladina „N. fr. Pr.“ kar jeze peni in nepremišljeno grozi, češ, da se bo — po končani delegaciji — kar žokati začela ta opozicija! Kaj pa, če se tem gospodom palica z rok zviije, preden ko bodo „žokati“ ž njo mogli? Čuje se namreč, da Poljaci tudi v delegacijo iti nočejo; kaj bode potem pešičiča ustavakov storiti zamogla?

Kranjsko. Vsi sklepi o vdeležbi narodne stranke pri votitvah v mestni zastop ljubljanski so — po Savi splavali — nemčurjem v veselje, Slovincem pa v sramoto. Res smo v političkih rečeh še nezreli dečaki. Ako se postavi od konservativne stranke kateri kandidat, se začnó kujati kandidati od druge stranke, češ: s tem pa mi nočemo iz ene sklede jesti. In ker je ena kot druga stranka preslaba za se, gre vsak vspeh rakom žvižgat.

Predarlško. Tukaj so drugi politikarji. Bile so direktne volitve v drž. zbor in kmetske skupine so z veliko večino zopet izvolile konservativnega federalista dr. Oelza, ki je dobil 158 glasov, nasprotni kandidat dr. Fetz pa le 28! — Ti ljudje vendar vedó, kar hočejo; pri nas se pa čudni politikarji ravno tistih načel bojé, ki po drugod tako častno nad liberalnimi ustavaki zmagajo! —

Vnenje države. Francoska vlada je sklenila z nemško pogodbo, vsled ktere se začne že 1. julija t. l. ostanek nemške vojske (kakih 50.000 mož) iz dežele pomikati, $\frac{1}{2}$ leta preje, kakor je bilo iz prva določeno, ker hoče franc. vlada do 5. maja četrto milijardo vojne odškodnine, peto pa v 4 obrokih do 5. sept. t. l. Nemcem izplačati.

V Rimu je bila 7. t. m. sijajna deputacija 136 odličnih katoličanov iz vseh krajev svetá, tudi iz Avstrije pri sv. Očetu. Izročila je krepek protest zoper vničenje duhovnih redov, ki ga name-rava ital. vlada in ga je deloma že izpeljala; povdarja, da katoličani nikdar s prekucneži mešetarili ne bodo o pogodbah, pod katerimi sme kat. cerkev obstati in živeti. — Isto so v svojem prelepem odgovoru poudarjali tudi papež in posebno veselje izrekli nad lepo složnostjo, ki vlada med katoliškimi narodi in njih višjimi pastirji v zvezi z namestnikom Kristusovim. — Sv. Oče so zdravi, krepki in vedrega duhá; le prismojena „Marburžanka“ vé povedati, da so prav nevarno zboleli, in da so jim le še kratke ure odločene.

Razne stvari.

(*Štajarski deželni odbor*) je g. H. Göthe-ju službo ravnatelja na sadjo- in vinorejski šoli v Mariboru za stalno podelil. — Štipendiji, od mariborsk. okr. zastopa za to šolo ustanovljeni, ste se podelile Jan. Baumgartnerju in Fr. Janschitzu.

(*Iz Vojnika*) se nam poroča, da je prvo postno nedeljo 72leten, zastaran žganjepivec se tako žganjice nasrkal, da je na potu domu v noči mrtev obležal. — Prošnjo zoper dir. volitve je v Vojniku podpisalo 189 skoro samih posestnikov.

(*Pri sodnijski obravnavi*) 14. t. m. v Mariboru je bil nadlajtnant Gall v pokoju v 10dnevni zapor in platež sodnijskih stroškov obsojen, ker je bil predpustno nedeljo pri plesu v šemah nepokojen ter je policijskega mestnega komisarja, g. Stiplovška zaničljivo klofutnil. Dvorana je bila natlačena poslušalcev, katerim služi v posebno zadostenje, da je ošabnež obsojen.

(*Gospodarski popotni učitelj*.) g. Bl. Pernišek, učitelj v Ljutomeru, je 16. t. m. v Vrbovji vpričo kakih 200 poslušalcev kmetijske reči razlagal. O svojem času razglasimo poduk, kateri nam je od g. učitelja obečan.

(*Zapuščina pokojnega Napoleona*) znaša 1 milijon in 200.000 gld. srebra, in pripada njegovi udovici. Cesarjevič sin ni baje ničesar druga podedoval kakor le francosko cesarsko krono. Če jo bo le kedaj tudi nosil? Sicer je 16. t. m. 17. leto dovršil in je po postavah Napoleonskega rodovinskega reda doleten. Cesarjevič se marljivo izobražuje v vojni šoli volviški na Angleškem.

(*Izpred celjske sodnije.*) 24. febr. t. l. je bil 22letni rudarski delalec v Grižah, Greg. Kovač v 6mesečno težko ječo obsojen, ker se je 28. avg. 1872 dvema rudarskima služebnikoma silno zagrozil in se pulil s žandarmom, ki ga je hotel aretirati. — 26. febr. je bil 44letni dninar, Jak. Kolar, iz šmarskega okraja v 3letno težko ječo obsojen, ker je 27. nov. 1871 vinograjsko poslopje Valantovo iz Mlač v jutru ob treh požgal. Storil je to iz jeze nad samično Mar. Franci, ki je s tremi drugimi ženskami v onem poslojju prebivala in G. Kovaču se izneverila ter si drugega ženina poiskala. —

(*Ljutomerska čitalnica*) napravi v torek, 25. t. m. besedo s sledečim programom: 1) „Rojakom“, moški zbor; 2.) „Vdovec in vdova“, vesela igra v 1 djanji; 3.) „Tolažba“, duett, požete gospodični; 4.) „Svojejavneži“, šaloigra v 1 djanji; 5.) „Zakletev viharja“, moški zbor; 6.) „Selsko veselje“, duett, požete gospodični. — Začetek ob 8. uri. Vstopnina 30 kr. —

Loterijne številke:

V Trstu 15. marcija 1873: 83 52 42 86 39

Prihodnje srečkanje: 29. marcija.

Izdatelj in založnik tiskovno katol. društvo. — Odgovorni vrednik Dr. Jož. Ulag a. — Tisk Narodne tiskarne v Mariboru.

Tržna cena pretekli teden	V Mari- boru		V Ptujju		V Celju		V Varaž- dinu	
	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.
Pšenice vagan	6	20	5	50	6	60	5	55
Rži	4	—	3	60	4	40	3	80
Ječmena "	3	40	3	45	4	—	2	85
Ovsa "	2	10	2	—	2	20	1	90
Turšice (koruze) vagan	4	—	3	60	4	—	3	60
Ajde "	3	50	3	20	4	—	3	55
Prosa "	—	—	3	50	4	—	—	—
Krompirja "	1	60	1	50	2	—	1	75
Sena cent	1	70	1	90	1	50	1	45
Slame (v šopkih) "	1	45	1	50	—	80	1	40
" za steljo "	—	—	1	—	—	60	—	—
Govedine funt	—	28	—	28	—	26	—	22
Teletine "	—	32	—	28	—	28	—	22
Svinjetine "	—	32	—	28	—	36	—	30
Slanine "	—	40	—	33	—	38	—	36

Priporočba.

Podpisani delam nove, olepšavam in popravljam stare altarje, tabernakeljne, podobe in enake cerkvene reči s tim, da jih lepo pozlatim, marmoriram in pomalam, in sicer po **prav nizki ceni**. Priporočam se torej vsem častitim duhovnikom in podpornikom cerkvene umetnosti, in tudi svojim slovenskim bratom in sorodoljubom.

Oroslav Čuček,

2—3

pozlatar v Mariboru.

Služba

organista in mežnarja v Ribnici poleg koroške železnice z letno plačo gotovih 300 gld. je razpisana. Nastopiti se mora 1. majnika, in prošnje se vložijo do 15. aprila t. l. pri farnem predstojništvu. 2—3

Organist,

ki zamore več posebno priporočilnih spričeval predložiti, in je samec, išče službo organista. Dotične ponudbe in vprašanja naj se blagovoljno do 10. aprila t. l. pošiljajo na Rečico pod črkami J. Z., zadnja pošta Prassberg. 1—2